

Teller Augusztia emlékezete – egy elfeledett magyar tudós nő nyomában

Mazsihisz » Tudomány és oktatás »

Megjelent: 2026. május 12.

<https://mazsihisz.hu/teller-augusztia-emlekezete-egy-elfeledett-magyar-tudosno-nyomaban/>

A 20. századi tudománytörténetben gyakran a legismertebb nevek mögött számos kevésbé ismert, mégis jelentős szereplő áll. Közéjük tartozik Teller Augusztia Mária, közismert becenevén „Mici”, aki nemcsak a világhírű atomfizikus, Teller Ede felesége volt, hanem saját jogán is figyelemre méltó szellemi pályát bejárt matematikus és a korai számítástechnikai gondolkodás egyik női úttörője.

Teller Augusztia Mária, közismert nevén Mici Teller (1909. április 30., Nagykanizsa – 2000. június 4., Palo Alto, USA) magyar–amerikai matematikus és a korai számítástechnika egyik úttörője volt. Budapesten matematikát tanult, később az Egyesült Államokban szociológiával és pszichológiával is foglalkozott.

Nagykanizsán született zsidó családban. Édesapja Hirsch Ede, édesanyja Weiser Ella (Erzsébet) volt, a város jelentős zsidó közösségének tagjai. Édesapja korai halálát követően édesanyja második házasságot kötött Schütz Aladár orvossal, ennek következtében a család a későbbiekben a Harkányi–Schütz nevet is használta. Bátyja, Schütz–Harkányi Ede („Szuki”) fontos szerepet játszott Mici életében: a lány mindössze tizenöt éves volt, amikor rajta keresztül kapcsolatba került a később hatalmas eredményeket elérő atomfizikussal, Teller Edével.

Teller Ede visszaemlékezésében mesélt életének sorsfordító időszakáról, amikor Angliába, majd később az USA-ba kellett menekülnie a náci üldöztetés elől:

Meghívást kaptam Angliába, és elmentem. Így kerültem ki azt az időt, amikor mint zsidót valószínűleg megölték volna a németek. Angliában megkaptam egy Rockefeller-ösztöndíjat. Itt azt mondták, ha megnősülsz, akkor nem kapod meg az ösztöndíjat. Később megtudtam, hogy ez azért van, mert egy magyar korábban kapott ösztöndíjat,

aztán elment a házasságát élvezni a feleségével, és nem dolgozott. Mit csináljak? Fölhívtam a szerelmemet, Schütz-Harkányi Augusztá Máriát. Mici azt mondta: »Hát akkor elhalaszthatjuk egy kicsit az esküvőt, mert neked nagyon kell az ösztöndíj. Egyezz bele!«

A pár végül 1934-ben kötött házasságot, majd 1935-ben emigrált az Egyesült Államokba, ahol Teller Ede megkapta a lehetőséget, hogy a George Washington Egyetemen taníthasson kvantumfizikát. Először úgy érezték, hogy a világ, amelyben élnek, nem alkalmas a gyermekvállalásra: „Itt van egy világ Hitlerrel, ez nem szép világ, és nem való gyereknek.” Később azonban mégis szülők lettek: 1943-ban megszületett Paul, majd 1946-ban Wendy is világra jött.

A második világháború idején Los Alamosban, a Manhattan-terv tudományos környezetében dolgozott. Matematikai tudása és kivételes logikai készsége révén részt vett a korai számítógépes kutatásokban; a szakirodalom ma már a modern programozás egyik korai női alakjaként tartja számon. Nevéhez kötik a Metropolis-algoritmus fejlesztésében való közreműködését is, amely a számítástechnika és a fizikai modellezés későbbi fejlődésében meghatározó jelentőségűvé vált.

Fényképe a Los Alamos-i igazolványán. Fotó: Wikipédia

Életútját a holokauszt tragédiája is érintette. Bátyját, Schütz–Harkányi Edét deportálták, és a mauthauseni koncentrációs táborban vesztette életét. A család története így egyszerre idézi fel a magyar zsidóság szellemi felemelkedését és 20. századi veszteségeit.

A Fermi-díj átadása Teller Edének 1962-ben (balról jobbra: Glenn T. Seaborg, Teller Ede, John F. Kennedy, Teller Augustza). Kép: Wikipédia

Teller Augustza neve sokáig háttérben maradt férje világhírű tudományos pályája mellett. Az utóbbi évek kutatásai azonban egyre világosabban mutatják, hogy nem csupán egy híres tudós társa volt, hanem önálló tudományos teljesítménnyel rendelkező, kivételes magyar zsidó női életút képviselője. 91 éves korában, tüdőbetegségben hunyt el.

Teller Mici és Teller Ede majdnem 70 évig éltek házasságban. (Fotó: Roger Ressmeyer/CORBIS/VCG via Getty Images)

Nagykanizsa számára különösen fontos emlékezni rá, hiszen személyében a városból indult el a 20. század egyik kevésbé ismert, mégis jelentős tudománytörténeti alakja.

Forrás: Lévai Ibolya, a Nagykanizsai Zsidó Hitközség alelnöke